

UNIVERZA V LJUBLJANI
EKONOMSKA FAKULTETA

ZAKLJUČNA STROKOVNA NALOGA VISOKE POSLOVNE ŠOLE

ETIKA V RAČUNOVODSTVU

Ljubljana, september 2017

ROMANA GLAČ

IZJAVA O AVTORSTVU

Podpisana Romana Glač, študentka Ekonomske fakultete Univerze v Ljubljani, avtorica predloženega dela z naslovom Etika v računovodstvu, pripravljenega v sodelovanju s svetovalcem red. prof. dr. Markom Hočevarjem

IZJAVLJAM

1. da sem predloženo delo pripravila samostojno;
2. da je tiskana oblika predloženega dela istovetna njegovi elektronski obliki;
3. da je besedilo predloženega dela jezikovno korektno in tehnično pripravljeno v skladu z Navodili za izdelavo zaključnih nalog Ekonomske fakultete Univerze v Ljubljani, kar pomeni, da sem poskrbela, da so dela in mnenja drugih avtorjev oziroma avtoric, ki jih uporabljam oziroma navajam v besedilu, citirana oziroma povzeta v skladu z Navodili za izdelavo zaključnih nalog Ekonomske fakultete Univerze v Ljubljani;
4. da se zavedam, da je plagiatorstvo – predstavljanje tujih del (v pisni ali grafični obliki) kot mojih lastnih – kaznivo po Kazenskem zakoniku Republike Slovenije;
5. da se zavedam posledic, ki bi jih na osnovi predloženega dela dokazano plagiatorstvo lahko predstavljalo za moj status na Ekonomski fakulteti Univerze v Ljubljani v skladu z relevantnim pravilnikom;
6. da sem pridobila vsa potrebna dovoljenja za uporabo podatkov in avtorskih del v predloženem delu in jih v njem jasno označila;
7. da sem pri pripravi predloženega dela ravnala v skladu z etičnimi načeli in, kjer je to potrebno, za raziskavo pridobila soglasje etične komisije;
8. da soglašam, da se elektronska oblika predloženega dela uporabi za preverjanje podobnosti vsebine z drugimi deli s programsko opremo za preverjanje podobnosti vsebine, ki je povezana s študijskim informacijskim sistemom članice;
9. da na Univerzo v Ljubljani neodplačno, neizključno, prostorsko in časovno neomejeno prenašam pravico shranitve predloženega dela v elektronski obliki, pravico reproduciranja ter pravico dajanja predloženega dela na voljo javnosti na svetovnem spletu preko Repozitorija Univerze v Ljubljani;
10. da hkrati z objavo predloženega dela dovoljujem objavo svojih osebnih podatkov, ki so navedeni v njem in v tej izjavi.

V Ljubljani, dne _____

Podpis študentke: _____

KAZALO

UVOD	1
1 ETIČNOST RAČUNOVODIJ	2
1.1 Etika in morala.....	2
1.2 Poslovna etika.....	3
1.3 Sodila za analitično etično odločanje	5
1.4 Koncepti etike.....	5
1.4.1 Etika koristi (teleološki pristopi).....	5
1.4.2 Etika pravičnosti in pravic (deontološki pristopi).....	5
1.4.3 Mešani pristopi.....	6
2 KODEKS POKLICNE ETIKE RAČUNOVODJE	6
2.1 Etični kodeks računovodje.....	6
2.2 Temeljna načela poklicne etike	6
2.3 Namen kodeksa poklicne etike	7
2.4 Obnašanje računovodje po kodeksu	7
3 PREVARE V POSLOVODSTVU	8
3.1 Vzroki prevar in goljufij	10
3.2 Vloga revizorjev pri odkrivanju prevar v računovodskih izkazih	10
3.2.1 Vloga revizorja.....	10
3.2.2 Etična odgovornost revizorja.....	11
3.2.3 Slovenski kodeks poklicne etike zunanjih revizorjev	12
4 PRIMERI PREVAR V TUJIH IN SLOVENSKIH PODJETJIH	13
4.1 Podjetje Enron	13
4.2 Podjetje Siemens.....	14
4.3 Podjetje Worldcom.....	15
4.4 Podjetje Volkswagen.....	16
4.5 Podjetje Primorje	18
SKLEP	19
LITERATURA IN VIRI	22

KAZALO SLIK

Slika 1: Razmerje med zakoni in etiko	2
Slika 2: Odnos med etiko in moralo.....	3

Slika 3: Odnos poslovnih ljudi do etike.....	4
Slika 4: Prevare v računovodskih izkazih.....	9
Slika 5: Seznam vodilnih v podjetju Worldcom	16
Slika 6: Upad delnic po škandalu leta 2015	17

UVOD

Beseda etika prihaja iz grščine, in sicer beseda *ethos* pomeni običaj, beseda *ethikos* pa pomeni moralen, značajan. Beseda etika ima več pomenov, najbolje jo opiše Sruk, ki pravi, da je to »filozofska disciplina ali panoga, ki se ukvarja s tematiko človeškega hotenja in ravnanja z vidika dobrega in zlega, moralnega in nemoralnega« (Sruk, 1999, str. 138).

Kaj je prav in kaj ni, je mogoče sklepati na podlagi predpisanih zakonov. Zakoni in podzakonski akti so napisana pravila obveznih ter splošno veljavnih norm, po katerih se moramo ravnavati, zato so etika in zakoni med sabo povezani, vendar se tudi razlikujejo. Če kršimo zakone ter druga pravila v družbi, spada to med neetično ravnanje posameznika v določeni družbi.

Poslovno etiko načeloma povezujemo s poslovno uspešnostjo ter blaginjo ljudi in zaradi tega je tako pomembna. Vrsta mednarodnih organizacij se v zdajšnjem času zavzema za višje etične standarde, ker je poslovanje v koruptivnem okolju drago in manj učinkovito. Visoki etični standardi poslovanja vodijo do tega, da zaposleni naredijo več, da so ustvarjalnejši, saj so v okolju zaupanja, odgovornega ravnanja vseh in visokih aspiracij (Glas, 2007, str. 223).

Kodeks poklicne etike računovodje je zapis pravil, ki jih je sprejel Slovenski inštitut za revizijo, po katerih se ravnaajo računovodje pri opravljanju svojih strokovnih nalog. Ta kodeks zavezuje tiste, ki so člani Zveze računovodij, finančnikov in revizorjev Slovenije ali vpisani v register pri Slovenskem inštitutu za revizijo, da delujejo po njegovih načelih (Schwarzmann & Premk, 2006, str. 25).

Glavni namen kodeksa je preprečevanje kršitve pravil, ki so zapisana v kodeksu, ter kontrola domnevnih kršitev. Kodeks opredeljuje poklicne dolžnosti računovodij, ki morajo biti vedno etične. Računovodja mora biti po tem kodeksu strokoven, odgovoren, zaupen, pošten, prizadeven in podajati mora informacije, ki so resnične.

Kljub vsem zakonom, ki so zapisani, prihaja v zdajšnjem okolju do raznovrstnih prevar in goljufij. Razna podjetja ter posamezniki se na veliko poskušajo izogniti plačilu davka na dobiček. Največ prevar v računovodskih izkazih temeljni na podlagi prikazovanj lažnih prihodkov podjetja, prav tako podjetja goljufajo tako, da svoje prihodke predčasno prikazujejo, povečujejo prihodke, ki so iz enkratnih virov ter odlagajo prihodke ali odhodke na poznejše obdobje. Veliko podjetjih tudi ne knjiži svojih obveznosti ali pa knjižijo odhodke v prihodnosti na zdajšnje obdobje.

V diplomski nalogi sem opisala nekaj zelo znanih in odmevnih primerov, ki so prišli v javnost zaradi neetičnih ravnanj njihovih vodilnih ter njihovih računovodij in prikazujejo,

kako pohlep nekaterih ljudi pripelje do propada podjetja. Prav vsi vpleteni so sicer dobili zaporne ter denarne kazni, vendar so po mojem mnenju premajhne.

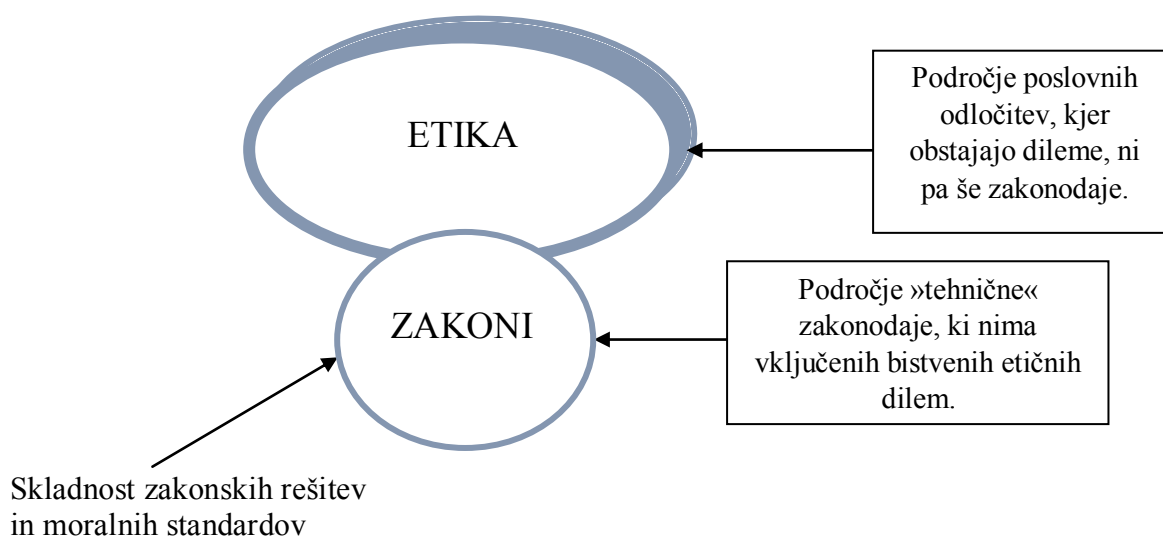
1 ETIČNOST RAČUNOVODIJ

1.1 Etika in morala

Beseda etika prihaja iz grščine, in sicer beseda *ethos* pomeni običaj, beseda *ethikos* pa pomeni moralen, značajan. Beseda etika ima več pomenov, najbolje pa jo opiše Sruk, ki pravi, da je to »filozofska disciplina ali panoga, ki se ukvarja s tematiko človeškega hotenja in ravnanja z vidika dobrega in zlega, moralnega in nemoralnega« (Sruk, 1999, str. 138).

Etika in zakoni so med sabo povezani, vendar se med sabo razlikujejo. Zakoni in podzakonski akti so napisana pravila obveznih ter splošno veljavnih norm, po katerih se moramo ravnanje. Kaj je prav in kaj ni, je mogoče razsojati na podlagi predpisanih zakonov. Če kršimo zakone ter druga pravila v družbi, to ni etično ravnanje.

Slika 1: Razmerje med zakoni in etiko

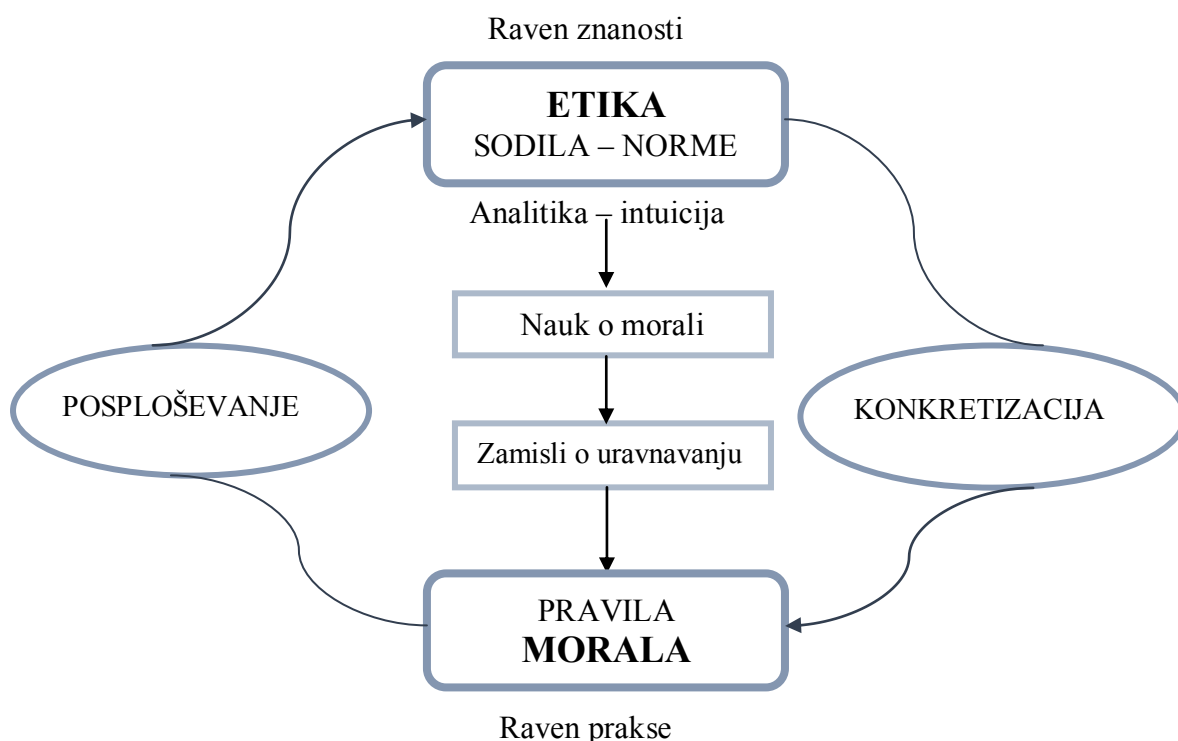
Vir: M. Glas, *Priročnik za člane nadzornih svetov in upravnih odborov*, 2007, str. 224.

Naš odnos do ljudi ter odnos drugih ljudi do nas je temeljno vprašanje etike. Načela etike usmerjajo moralno delovanje. Škodovanje drugim, laganje, kraje so pogoste v vsakdanjem življenju in so kazalnik neetičnega vedenja. Če je tako neetično vedenje preveč razširjeno v družbi, je za družbo lahko zelo škodljivo. Poznamo tudi etični egoizem, ki narekuje, da naj vsakdo poskrbi za lastno korist in bo dobro za vse, a če bo vsakdo poskrbel le zase, bo tržišče samo uveljavilo primeren red. Etični egoizem narekuje, da je delovanje moralno takrat, ko podpira egoistične dolgoročne interese, ki bi privedli do največjih koristi. Daft

meni, da naj bi egoizem vodil k poštenju in popolnosti, saj to najbolj deluje na dolgi rok (Zimšek, 2009).

V Slovarju slovenskega knjižnega jezika je beseda morala nekaj, kar vrednoti, usmerja medsebojne odnose med ljudmi kot posledica pojmovanja dobrega in slabega, (Morala, b.l.). Morala je odvisna od družbenih norm, prava ter religije. Dejstvo je, da je etika filozofija morale in da je moralno delovanje uresničevanje etičnih odločitev. Na podlagi tega lahko rečemo, da je morala določene družbe povezana z običaji določene družbe, ki jih ta sprejema kot dobre ali pa slabe. Nemoralne dejavnosti zakoni družbe povezujejo s prepovedmi ter kaznimi.

Slika 2: Odnos med etiko in moralo

Vir: I. M. Tavčar, Strokovno in etično odločanje v managementu, 1994, str. 137.

1.2 Poslovna etika

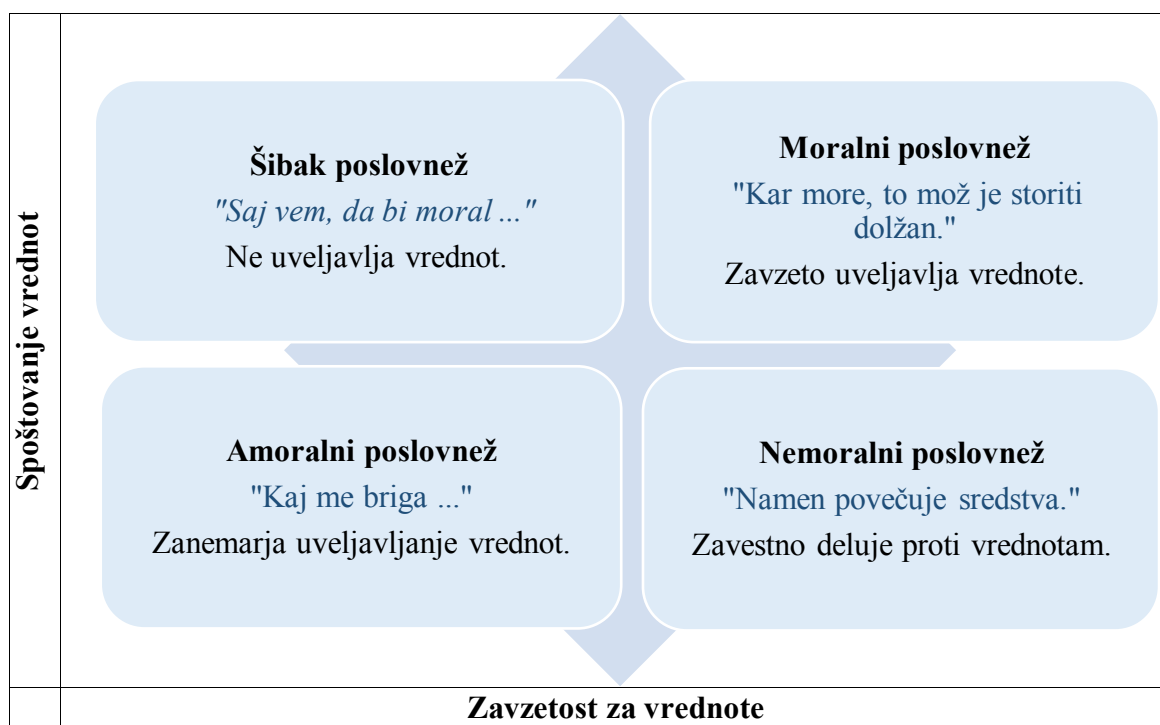
Poslovna etika je pomembna oziroma je nujno potrebna, saj vpliva na vrednote ter cilje poslovanja družbe. Ti cilji poslovne etike se odražajo pri zaposlenih, kupcih, konkurenci ter pri okolju. Nekdaj je bil pozitiven poslovni izid na prvem mestu družbe. V zdajšnjem okolju pa je bolj kot poslovni izid pomembno, da so vodilni v družbah strokovni, vredni zaupanja, pošteni, prizadevni ter podajajo resnične informacije okolju.

Zaradi poslovne etike se ljudje in organizacije razvijajo psihično ter fizično, prav tako pa

se razvijajo tudi v smeri družbenosti, gospodarstva in političnosti. Te koristi poslovne etike imajo vpliv na večje koristi za ljudi v družbenem sistemu.

Pri novejših podjetjih ima poslovna etika velik vpliv, saj s pomočjo poslovne etike zvišujejo svoj ugled ter svojo konkurenčnost na globalnem trgu. Zaradi poslovne etike morajo novejša podjetja gledati poleg lastnih potreb tudi potrebe lastnih delavcev in potrebe družbe.

Slika 3: Odnos poslovnih ljudi do etike

Vir: S. Možina, M. I. Tavčar, N. Zupan, & A. N. Kneževič, Poslovno komuniciranje-evropske razsežnosti, 2004, str. 391.

Po mnenju ameriških menedžerjev so najpomembnejši etični problemi naslednji:

- okoljevarstveni problemi;
- varnost proizvoda;
- zdravstvena varnost zaposlenih;
- varnost podatkov podjetja;
- interes delničarjev;
- varnost na delovnem mestu.

Izboljšanje etičnosti v podjetju:

Da bi izboljšali etičnost v podjetju, moramo o etiki več govoriti, in sicer moramo govoriti o

pravičnosti, poštenosti, integriteti itd. Glavni v podjetju bi morali podpreti etičnost s svojimi dejanji. Etična pravila naj nastanejo s sodelovanjem zaposlenih, saj bodo tako učinkovitejša. Za vsako neizpolnjevanje pravila pa mora biti predvidena kazen. Na novo zaposlene moramo seznaniti z etičnimi načeli, ki veljajo v podjetju (Glas, 2000).

1.3 Sodila za analitično etično odločanje

Sodila (načela) pravičnosti obsegajo osnovne principe poštenja, enakopravnosti in nepristranskosti. Bistveno je načelo enakosti, ki pravi, da imajo vsi člani družbe enake temeljne pravice in dolžnosti. Velja naj načelo o naravnih dolžnostih – dolžnost pomagati drugim, če so v stiski ali nevarnosti, dolžnost, da odločitve nikomur ne škodujejo, dolžnost, da odločitve ne smejo povzročati nepotrebnega trpljenja ipd. (Možina et al., 2004, str. 400).

1.4 Koncepti etike

1.4.1 Etika koristi (teleološki pristopi)

Koncept te etike je, da so koristi pred dolžnostmi in pravicami. Poznamo:

- **egoizem:** pri tem nam je lastni interes najpomembnejši. Zagovorniki egoizma trdijo, da ta koncept resnično upošteva interese ljudi. Vendar se pojavlja vprašanje, ali so interesi posameznikov res prava osnova za obveznosti ter dolžnosti;
- **utilitarizem:** koncept tega je največja neto sedanja vrednost prihodnjih presežkov koristi, ki so nad škodo za kar največ udeležencev. Pri utilitarizmu se etičnost kaže v dolgoročnih koristih kar največ ljudi, je najboljši prikaz dobronamernosti kot posledice etike. Vendar lahko največje koristi za večino manjšini prinesejo krivice;
- **dualizem:** pri tem se združujeta zgoraj opisana koncepta, in sicer je vodilo dualizma usklajevanje lastnih interesov ter usklajevanje interesov drugih udeležencev. Razlog proti temu konceptu je ta, da ostaja večji del pomislekov kot za egoizem ter utilitarizem.

1.4.2 Etika pravičnosti in pravic (deontološki pristopi)

Pri tem konceptu sta dolžnost in pravičnost pred koristmi. Poznamo:

- **eksistencializem:** pri tem ni pomemben končni izid, ampak je pomembnejša etičnost motiva. Izbiranje norm je v tem primeru v rokah posameznika in s tem je univerzalnost norm vprašljiva, čeprav je lahko odločevalec nesebičen;
- **kontraktualizem:** odločitve, ki nastanejo pri tem konceptu, so pravične in bi se z njimi vsi strinjali. Temelji na pravičnosti družbenih norm in ne prinaša koristi. Lahko pa se

pojavi problem o vprašljivosti opredeljevanja enakopravnosti (nevarnost individualizma);

- **Kantova etika:** pri tem opredelimo dobro kot dejanje, katerega usmeritev bi bila zakon, v drugem primeru pa dobro opredelimo kot dejanje, ki mu je človek cilj in ne sredstvo.

1.4.3 Mešani pristopi

Pri tem konceptu sta v ospredju racionalnost in čustva ljudi. Poznamo:

- **intuicionizem:** temelji na posameznikovi intuiciji. Zagovorniki trdijo, da je intuicija moralnega odločevalca najboljše vodilo. Razlog proti temu konceptu je ta, da koncept ne daje mehanizma za izbiranje med dvema nasprotujočima si dolžnostma;
- **agapizem:** pri tem konceptu je sodilo čustvo, in sicer gre za ljubezen do bližnjega. V tem primeru je človek čustveno in ne le racionalno bitje. Gre za spoštovanje človeškega dostojanstva ter skrb za človeka;
- **etika božje volje:** tukaj je sodilo božja volja. Etične norme ter moralna dejanja morajo biti v skladu z božjo voljo. Razlog proti temu konceptu je ta, da etika božje volje temelji na nadnaravnem viru, ki ga ne priznavajo vsi ljudje.

2 KODEKS POKLICNE ETIKE RAČUNOVODJE

2.1 Etični kodeks računovodje

Kodeks poklicne etike računovodje je zapis pravil, ki jih je sprejel Slovenski inštitut za revizijo in po katerih se ravnaajo računovodje pri opravljanju svojih strokovnih nalog. Ta kodeks zavezuje računovodje, ki so člani Zveze računovodij, finančnikov in revizorjev Slovenije ali vpisani v register pri Slovenskem inštitutu za revizijo. Ko postanejo člani Zveze ali so vpisani v register, se zavežejo, da bodo delovali po načelih tega kodeksa. Delovanje preostalih se z etičnega stališča presoja po določenih tega kodeksa (Schwarzmann & Premk, 2006, str. 25).

2.2 Temeljna načela poklicne etike

Temeljna načela poklicne etike opredeljujejo (Schwarzmann & Premk, 2006, str. 26):

- vzdrževanje visokih standardov strokovne usposobljenosti, morale in dostojanstva;
- učinkovito opravljanje strokovnih nalog ter dolžnosti in popolno spoštovanje načel strokovno in osebne etike;
- strokovno izpopolnjevanje in spremljanje strokovnih dosežkov na računovodskem področju;

- prenašanje izkušenj, sodelovanje in kolegialnost v stroki.

2.3 Namen kodeksa poklicne etike

Kodeks poklicne etike razumljivo ter jasno opredeljuje poklicne dolžnosti računovodje, ki so etične. Prav tako so v kodeksu zapisana pravila, ki računovodji nalagajo, kako se mora ravnati pri opravljanju svojih strokovnih nalog. V kodeksu poklicne etike je jasno opredeljena naloga računovodij ter jasno opredeljuje standarde, po katerih se morajo računovodje obnašati. Namen kodeksa poklicne etike je tudi preprečevanje kršitev pravil tega kodeksa in kontrola domnevnih kršitev.

2.4 Obnašanje računovodje po kodeksu

Računovodji je strokovno zadovoljstvo ter dobro opravljeno delo prva, če ne tudi edina spodbuda pri opravljanju svojega dela. Biti mora strokoven, odgovoren, zaupljiv, pošten, prizadeven in mora podajati resnične informacije.

Načela obnašanja računovodje

- **Strokovnost in odgovornost**

Pri računovodskih servisih srednjih in velikih podjetij je potrebna najmanj visokošolska izobrazba, najuglednejši računovodje pa so na podlagi posebnih testov registrirani pri Slovenskem inštitutu za revizijo. Računovodja mora znati oceniti, katere naloge lahko sam opravi strokovno neoporečno. Znati mora ločevati bistveno od nebistvenega ter dobro poznati ekonomiko gospodarskih družb ter računovodstva. Delovati mora v skladu s slovenskimi predpisi ter računovodskimi standardi. V mednarodnem poslovnem prostoru mora upoštevati mednarodne računovodske standarde. Opozarjati mora na morebitne kršitve v organizaciji in nikakor ne sme sodelovati v nobeni nezakoniti dejavnosti. Z izpopolnjevanjem znanja mora ohranjati ustrezno raven strokovnosti.

- **Zaupnost**

Varovati mora zaupne informacije, ki jih uporablja pri svojem delu, razkrije jih lahko samo v primeru, če ga k razkrivanju zavezuje zakon. Uporabljati jih mora preudarno in jih ne sme nikoli uporabljati za svojo osebno korist. Obveščati mora podrejene sodelavce o zaupnih informacijah, ki jih uporabljajo pri svojem delu. Računovodja mora nadzorovati in zagotavljati spoštovanje načela zaupnosti.

- **Poštenost**

Računovodja mora pri opravljanju svojega dela zavrniti vsako ponudbo ali darilo, ki bi lahko vplivalo na njegovo poštenost. Ne sme ravnati v nasprotju z upravičenimi in s poštenimi cilji v stroki ter v Zvezi. Ugotavljati mora strokovne pomanjkljivosti, ki lahko ovirajo odgovorno presojanje pri delu ter o njih obveščati pristojne.

- **Resničnost**

Računovodja mora pristojnim odločitvenim ravнем sporočati informacije, ki so resnične in poštene. Prav tako mora razkriti vse informacije, ki bi lahko utegnile slabo vplivati na uporabnikovo razumevanje poročil, pripomb in predlogov.

- **Prizadevnost**

Računovodja osebno odgovarja za delo v svoji organizaciji in si prizadeva za izpolnjevanje znanja, ki poveča njegovo učinkovitost ter kakovost dela. Računovodska poročila sestavlja vestno ter pošteno do vseh uporabnikov. Za boljše delovanje organizacije zagotavlja podatke, ki so natančni ter pravočasni. Prilagajati mora informacije za različne potrebe uporabnikov, ki jim morajo biti dovolj razumljive.

Pri etičnem poslovnem komuniciranju gre očitno za dvoje: najprej za odločanje, kakšna vsebina in način poslovnega komuniciranja je v skladu z vrednotami poslovnega in organizacije, za katero dela, ter z vrednotami drugih udeležencev komuniciranja, potem pa za mnogokrat še težje odločitve ob udejanjanju takšnega poslovnega komuniciranja (Možina et al., 2004, str. 395).

3 PREVARE V POSLOVODSTVU

Dandanes lahko v najrazličnejših medijih zasledimo številne novice o političnih, poslovnih ter tudi o zasebnih prevarah ter goljufijah. Zadnje čase veliko beremo o goljufijah zvezdnikov.

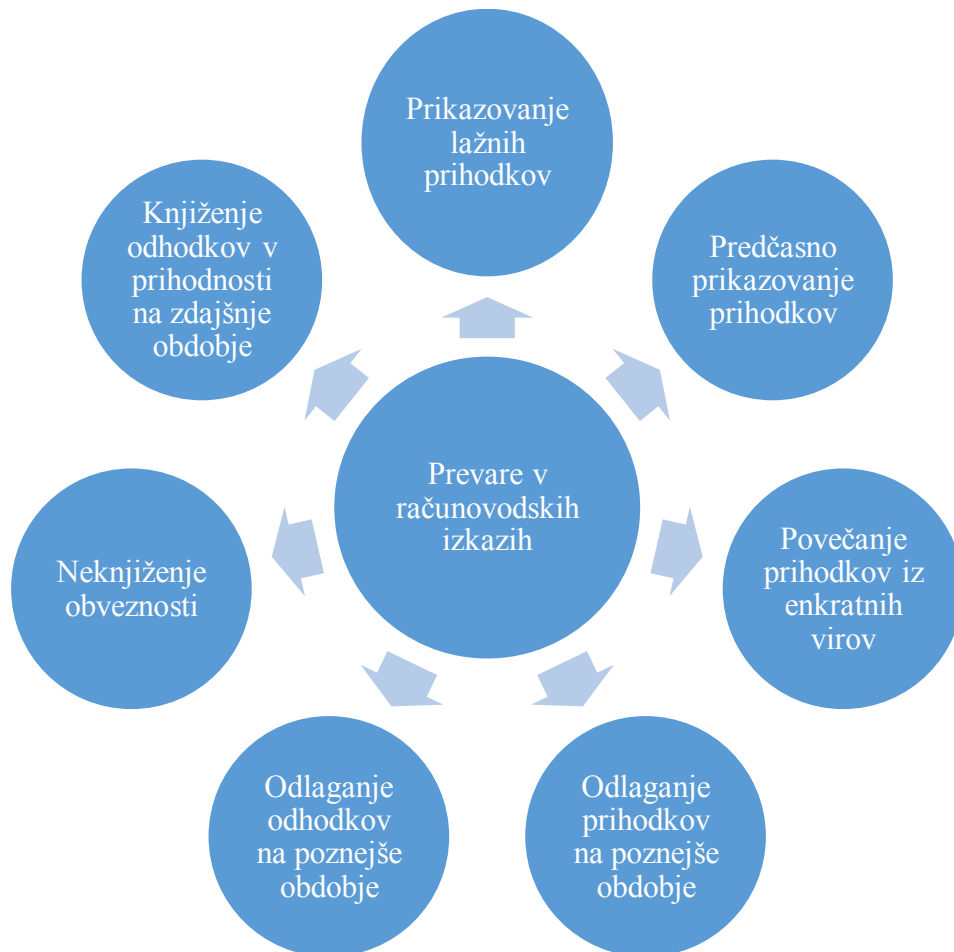
Podjetja zunanjim in notranjim uporabnikom poročajo z letnimi poročili, ki so sestavljena iz poslovnega ter računovodskega poročila. Z računovodskimi izkazi podjetja uporabnikom dajejo informacije o finančnem položaju, zaradi tega morajo biti te informacije točne, zanesljive ter razumljive. Vendar so lahko te informacije zaradi različnih razlogov napačne. V računovodskem okolju prevare naraščajo in s tem povzročajo izgube pri podjetjih, posameznikih ter družbah in tako ustvarjajo moralne težave na delovnem mestu.

V Mednarodnih standardih revidiranja 240 (v nadaljevanju MSR 240) je izraz prevara razložen kot namerno dejanje napačne navedbe v računovodskih izkazih. To prevaro lahko stori eden ali več članov posloводства, pristojnih za upravljanje, zaposleni ali pa tretja oseba, da z goljufijo pridobijo neupravičene ali nezakonite koristi. Prevaro lahko razdelimo na prevarantsko računovodsko poročanje ali na poneverbo sredstev (Mednarodna zveza računovodskih strokovnjakov, 2009).

Posloводство lahko goljufa tako, da vnaša izmišljene vpise v dnevnik, največkrat ob koncu obračunskega obdobja, da bi s tem prikrojilo poslovne izide, lahko spreminja zapise in pogoje, ki so povezani s pomembnimi ter nenavadnimi posli, lahko se vključuje v zapletene posle z namenom, da bi finančno stanje ali poslovni izid predstavili napačno, lahko prikrije ali opusti razkritje dejstev, ki lahko vplivajo na zneske v računovodskih

izkazih, poslovodstvo lahko goljufa s predčasnim ali z zapoznelim priznavanjem dogodkov ter poslov v računovodskih izkazih, prav tako lahko izvršuje prevare z neumestnimi prilagajanji predpostavk in s spreminjanjem presoje, ki so bile uporabljene pri oceni saldov na kontih.

Slika 4: Prevare v računovodskih izkazih

Povzeto in prirejeno po Mednarodni zvezi računovodskih strokovnjakov, Mednarodni standardi revidiranja MSR 240. Revizorjeve naloge, povezane z obravnavanjem prevar pri reviziji računovodskih izkazov, 2009.

Računovodje se v Sloveniji največkrat srečujejo z utajo davkov in prispevkov, saj lahko podjetja s prikrivanjem dejanskih podatkov ali knjiženjem izmišljenih listin vplivajo na višino davka.

3.1 Vzroki prevar in goljufij

Do prevar in goljufij v podjetjih ali organizacijah lahko pride (Kekec, 2010):

- zaradi pritiska na poslovodstvo, ki se lahko pojavi zunaj ali znotraj organizacije, da bi dosegli nerealni cilj, ki se nanaša na dobiček ali finančni izid, ker so posledice nedoseganja finančnih ciljev za poslovodstvo velike;
- zaradi zaupanja posamezniku, ki lahko meni, da pozna določene pomanjkljivosti notranjega nadziranja, lahko pa je tudi prepričan, da se je notranjemu nadziranju mogoče izogniti;
- zaradi posameznika, ki nima etičnih vrednot in zaradi svoje koristi izvaja namerno ter zavestno goljufijo;
- zaradi posameznika, ki ima etične vrednote, ampak mora zaradi prevelikega pritiska v organizaciji izvajati prevaro.

3.2 Vloga revizorjev pri odkrivanju prevar v računovodskih izkazih

Zakon o gospodarskih družbah v 57. členu določa, da mora letna poročila velikih in srednjih družb in tistih malih kapitalskih družb z vrednostnimi papirji, ki se trguje na organiziranem trgu, pregledati revizor ter o njih podati svoje neodvisno strokovno mnenje. Revizor mora revidirati računovodsko poročilo, poleg tega pa mora pregledati tudi poslovno poročilo in ob tem preveriti, da je njegova vsebina v skladu z revidiranim računovodskim poročilom (Igličar, Hočevlar, & Groff, 2013, str. 364).

V Sloveniji računovodske izkaze družb revidirajo neodvisni strokovnjaki, ki so pridobili naziv pooblaščen revizor ter imajo veljavno dovoljenje za delo. Zaposleni so v revizijskih družbah in so odgovorni za oblikovanje ter izražanje neodvisnega strokovnega mnenja o računovodskih izkazih. Zakon, ki ureja področje revidiranja v Sloveniji, je Zakon o revidiranju, ki revidiranje računovodskih izkazov opredeljuje kot preizkušanje ter ocenjevanje računovodskih izkazov ter podatkov in metod, uporabljenih pri njihovem sestavljanju in na podlagi tega dajanje neodvisnega strokovnega mnenja o tem, ali računovodski izkazi v vseh pomembnih pogledih podajajo resničen in pošten prikaz finančnega stanja in poslovnega izida družbe (Igličar et al., 2013, str. 364).

3.2.1 Vloga revizorja

Revizor je oseba, katere delo je preverjati računovodske in ostale informacije ter podatke, ki jih je pripravila določena gospodarska družba. V primeru, da so informacije in podatki točni, revizor izda potrdilo (certifikat) podjetju, ki ga pogosto objavijo pri letnih poročilih. Obstaja več vrst revizorjev, in sicer je lahko računovodski revizor, lahko se ukvarja z davčnim področjem ali pa z informacijskimi sistemi (Gečević, 2007).

Revizor mora proučiti ter ovrednotiti celoten sistem družbe, da lahko oblikuje mnenje o računovodskih izkazih, ter šele po tem preiti na preiskovanje postavk, ki so zapisane v računovodskih izkazih. Obseg pregledovanja revizorja je odvisen od notranje kontrole pri posamezni postavki podjetja, kajti če podjetje izvaja notranjo kontrolo pri posameznih postavkah, je tudi naloga revizorja manjša. Revizor na koncu izdelava revizijsko poročilo, v katerem izrazi svoje mnenje o računovodskih izkazih, ki jih je revidiral (Igličar et al., 2013).

V svojem poročilu lahko revizor izrazi:

- mnenje brez pridržkov (v primeru, da so računovodski izkazi resnični ter pošteno prikazujejo finančno stanje in poslovni izid družbe);
- mnenje s pridržki (v primeru, da posledice nesoglasja s poslovodstvom ali omejitve področja niso zelo pomembne za računovodske izkaze);
- odklonilno mnenje (v primeru, da je učinek nesoglasja s poslovodstvom zelo pomemben za računovodske izkaze) ali
- zavrne izdelavo mnenja (v primeru, da ne more pridobiti zadostnih ter ustreznih revizijskih dokazov in na podlagi tega ne more izraziti mnenja o računovodskih izkazih).

3.2.2 Etična odgovornost revizorja

Delo revizorja je zelo zahtevno, saj se v praksi velikokrat pojavijo primeri, pri katerih lahko revizor ukrepa zakonito, vendar je dejanje lahko neetično. Zato mora delo revizorja opravljati oseba, ki je sposobna zdravo ter moralno razmišljati in znati razviti premišljeno ravnanje za praktično rešitev problema, ki se lahko pojavi. Zaradi visoke zahtevnosti pri delu mora biti revizor strokovno usposobljen, moralno neoporečen ter ustrezno organiziran.

Kodeks poklicne etike je revizorju v veliko pomoč, saj mu zapisi v njem pomagajo pri opravljanju svojega dela. Zapisi v kodeksu dajo revizorju standarde, po katerih se zgleduje ter ravna v skladu z njimi. Eden izmed temeljnih pogojev, ki je zapisan v kodeksu poklicne etike in po katerem se revizor ravna, je ta, da se mora nenehno strokovno usposablјati, izpolnjevati in izobraževati ter spremljati strokovne dosežke v svetu (Bavdaž, 2016).

Kodeksi, ki pridejo v poštev pri reviziji, so (Povh, 2003, str. 19):

- kodeks etike davčnih delavcev;
- kodeks poklicne etike preizkušenega davčnika;
- kodeks ravnanja javnih uslužbencev;
- kodeks sodniške etike;

- kodeks poklicne etike poslovnega finančnika;
- kodeks poklicne etike računovodje;
- kodeks poklicne etike revizorja informacijskih sistemov;
- kodeks poklicne etike zunanjih revizorjev ter
- kodeks poklicne etike notranjih revizorjev.

3.2.3 Slovenski kodeks poklicne etike zunanjih revizorjev

V načelih kodeksa poklicne etike zunanjih revizorjev so izražena stališča revizorjev glede javnega interesa, odgovornosti, neoporečnosti, nepristranskosti ter neodvisnosti in dolžne (poklicne) skrbnosti revizorjev (Slovenski inštitut za revizijo, 1994).

Načela kodeksa poklicne etike zunanjih revizorjev so:

- **načelo odgovornosti** (V družbi imajo revizorji pomembno vlogo in so odgovorni do vseh, ki uporabljajo njihove storitve. Prav tako je pomembna skrb revizorjev za medsebojno sodelovanje.);
- **načelo javnega interesa** (Revizorji so odgovorni, da služijo javnemu interesu, spoštovati morajo zaupanje, ki jim ga namenijo javnost, ter izkazovati svojo predanost poklicu. Zato se javni naročniki, investitorji, finančne institucije ter drugi zanašajo na revizorje, da bodo delovali na podlagi nepristranskosti ter neoporečnosti pri izvrševanju svojih nalog.);
- **načelo neoporečnosti** (To načelo pomeni, da morajo revizorji spoštovati strokovna ter etična načela pri ugotavljanju nepravilnosti ter pravičnosti.);
- **načelo nepristranskosti in neodvisnosti** (Pri tem načelu je pomembno, da revizor ni v nobenem razmerju z naročnikom, ker bi v nasprotnem primeru pri opravljanju dela zaradi osebnih interesov lahko to vplivalo na revizorjevo nepristranskost.);
- **načelo dolžne poklicne skrbnosti** (To načelo zahteva od revizorjev, da se nenehno izobražujejo ter izpopolnjujejo v smeri svojega dela, saj bodo le s tem lahko dosegali, da bodo svoje delo opravili kakovostno ter strokovno. To načelo od revizorjev zahteva tudi to, da ustrezno načrtujejo ter nadzirajo vsako dejavnost, za katero so odgovorni).

Pravila kodeksa poklicne etike zunanjih revizorjev opredeljujejo načela kodeksa, ki revizorju omogočijo sprejemljivo etično ter poklicno delovanje pri izvajanju svojih storitev za naročnike. Revizorji morajo obvezno spoštovati pravila ter so zavezani, da v primeru delovanja, ki ni v skladu s pravili, odgovarjajo pred organi Inštituta (Slovenski inštitut za revizijo, 1994).

Pravila kodeksa poklicne etike zunanjih revizorjev so (Slovenski inštitut za revizijo, 1994):

- **pravilo neodvisnosti** (Pravilo zahteva, da ne sme biti revizor v sorodstveni ali osebni

vezi s pravno osebo, za katero opravlja revizijo. Prav tako si morajo revizijske družbe pridobiti čim več naročnikov, da ni njihov vir prihodkov odvisen samo od enega naročnika. To pravilo določa tudi to, da ne smejo biti revizijske družbe finančno povezane z naročnikom, ne smejo sprejemati blaga in storitev naročnika ter ne smejo dajati posojil svojim naročnikom.);

- **pravilo neoporečnosti in nepristranskosti** (To pravilo zahteva, da revizor ne sme v nobenem primeru sprejeti odločitve, ki bi vplivala na blaginjo naročnika.);
- **pravilo spoštovanja temeljnih revizijskih načel in slovenskih računovodskih standardov** (Pravilo narekuje revizorju, da ne sprejme nalog, za katere meni, da ni dovolj usposobljen, svoje delo more znati načrtovati ter nadzirati, revizor more znati pridobiti dovolj zadovoljivih informacij, ki služijo kot razumne podlage za sklepe ter priporočila za storitve.);
- **pravilo zaupnosti** (Za korektno opravljanje svojega dela se mora revizor seznaniti tudi z informacijami, do katerih zunanji uporabniki nimajo dostopa, vendar te pridobljene informacije revizor ne sme uporabiti za doseganje premoženjskih ali drugih koristi zase ali pa za druge.);
- **pravilo poklicne skrivnosti** (To pravilo revizorju prepoveduje, da razkrije podatke, ki se nanašajo na naročnika, osebam zunaj revizijske družbe.);
- **pravilo plačila za storitev ter prejemanje in plačevanje provizij** (Pravilo prepoveduje revizorju, da bi njegovo plačilo bilo odvisno od izsledkov ali izidov storitev, ampak mora biti njegovo plačilo izvedeno na podlagi obsega ter vsebine dela);
- **pravilo reklamiranja in nabiranja naročil** (Revizor ne sme pri svojem reklamiranju uporabljati kakršne koli zavajajoče in nepravilne informacije.);
- **pravilo nezdružljivosti določenih zaposlitev in revizorjeva nečastna dejanja** (Revizor ne sme hkrati z revizijsko dejavnostjo opravljati nobenega dela, ki bi lahko ogrozilo njegovo neodvisnost ter nepristranskost pri opravljanju svojega dela.);
- **pravilo imena revizijske družbe** (Pravilo prepoveduje revizorju, da deluje v revizijski stroki z imenom firme, ki bi lahko bila zavajajoča glede uradne pravne oblike firme ali njenih poslovnih partnerjev, poslovodij ter delničarjev.);
- **pravilo spoštovanja zakonitosti** (Pravilo določa revizorju, da je dolžan pri opravljanju svojega dela spoštovati zakonitosti.).

4 PRIMERI PREVAR V TUJIH IN SLOVENSKIH PODJETJIH

4.1 Podjetje Enron

Podjetje Enron je bilo ustanovljeno leta 1985 v Združenih državah Amerike (v nadaljevanju ZDA), in sicer sta se združili podjetji Houston Natural gas ter InterNorth. Podjetje Enron se je na začetku ukvarjalo s trgovanjem plina, kasneje pa tudi s trgovanjem elektrike ter z drugimi dejavnostmi. Izvršni direktor podjetja je bil Kenneth Lay, ki je že od začetka delovanja podjetja deloval neetično. V računovodskih izkazih podjetja so bili

podatki podani zmeraj pozitivno in zaradi tega so delnice podjetja hitro rasle. 80 ameriških dolarjev (v nadaljevanju USD) na delnico je bila najvišja vrednost, ki jo je dosegla Enronova delnica, zato so se investitorji kar grebli zanje.

Prvi sumi, da podjetje prireja računovodske izkaze, so se pojavili, ko je podjetje začelo svojo veliko oglaševalsko kampanjo. Podjetje s kupci, ki jih je uspelo pridobiti, ni moglo pokriti niti stroškov oglaševalske kampanje. Na podlagi tega so zunanji preiskovalci začeli podrobneje preiskovati računovodske izkaze, njihova poročila ter dokumente in odkrili, da je podjetje Enron že od samega začetka vpleteno v računovodske prevare. Kasnejše preiskave v zvezi s podjetjem Enron so pokazale, da je tako notranje kot zunanje računovodstvo vedelo in tudi sodelovalo pri prevarah. Računovodje, ki so bili zaposleni v podjetju, so podatke ponarejali, si jih po potrebi izmišljevali in jih sproti prilagajali po navodilih direktorjev podjetja Enron. Podjetja, ki so sodelovala pri prevarah, so bila Arthur Andersen, Sunbeam, Waste Management ter Discovery Zone. Po odkritju prevar jim je priljubljenost na trgu zelo padla. Arthur Andersen je po odkritju, da je prejel skupno kar 52 milijonov USD, pobegnil, kar je še dodatno dokazovalo, da je sodeloval pri računovodskih prevarah podjetja Enron (Dedič, 2006).

Podjetje je po številnih raziskavah leta 2002 ponovno sestavilo računovodske izkaze za leta nazaj in pokazalo za 600 milijonov USD manj dobička, kot ga je bilo izkazalo. Na podlagi teh ugotovitev so cene delnice padle na 0,28 USD na delnico in posledično so številni ostali brez delovnih mest, svojih pokojninskih prihrankov, padec delnic pa je izničil kar 40 milijard USD denarja vlagateljev. Podjetje Enron je namerno prikazovalo napačne podatke zaradi tega, ker je želelo pridobiti čedalje več investitorjev, ki so na podlagi dobrih rezultatov podjetja slepo vlagali v njegov razvoj. Na sodnih obravnavah, ki so se začele leta 2002, so ugotovili, da so bili glavni krivci, ki so sodelovali pri prevarah, vodilni menedžment podjetja Enron, računovodje, določeni notranji revizorji in tudi zunanje računovodsko podjetje Arthur Andersen, ki je bilo glavno pri vodenju poslovanja s podjetjem Enron (Zimšek, 2009).

Podjetje Enron je po šestnajstih letih goljufivega delovanja leta 2001 bankrotiralo. Vsi sodelujoči pri prevarah so se na sodnih obravnavah morali zagovarjati zaradi prevar, ki so jih v podjetju izvajali že od samega začetka.

4.2 Podjetje Siemens

Siemens je nemški industrijski konglomerat in največje inženirsko podjetje v Evropi, ki se ukvarja z rešitvami za industrijo, energetiko ter zdravstvo. Podjetje deluje v skoraj 190 državah na vseh kontinentih in ima več kot 400.000 zaposlenih. Leta 2006 je izbruhnila največja podkupninska afera v zgodovini nemškega gospodarstva, v katero so bili vpleteni bivši menedžerji Siemens. Ta afera je podjetje stala 1,2 milijarde evrov v obliki kazni v ZDA in Nemčiji.

Po poročanju nemške revije *Suddeutsche Zeitung* naj bi panamski dokumenti razkrivali, da naj bi leta 2013 na svoj bančni račun pri banki *Societe Generale* na Bahamih nekdanji menedžer Siemens Hans-Joachim Kohlsdorf prejel okoli 480 milijonov USD premoženja v zlatu. Pridobljena sredstva so prihajala z različnih bančnih računov iz davčnih oaz. Denar je prihajal v obliki evrov, ameriških dolarjev ter celo v zlatu. Hans-Joachim Kohlsdorf je seveda zanikal prejem tako velikega zneska.

Med preiskovanjem afere so preiskovalci odkrili več tisoč izplačil med letoma 2000 in 2006, ki so bila nezakonita in so se stekala z bančnih računov podjetij nabiralnikov. V preiskavo so vključili več sto Siemensovih zaposlenih ter menedžerjev, vendar se jih je velika večina rešila zapora ter večjih kazni.

Panamski dokumenti razkrivajo tudi to, da je Kohlsdorf leta 2008 obvestil Mossacka Fonseca, da lahko izgubijo denar iz skladov ter podjetja *Gillard Management*. To je bilo podjetje nabiralnik z bančnimi računi v Panami, Singapurju in Švici in v tem podjetju so bili združeni nekdanji menedžerji podjetja *Siemens*. Iz črnih skladov podjetje *Siemens* ni dobilo vrnjenega vsega denarja, ki je bil takrat še dosegljiv na bančnih računih. *Siemens* je prejel od banke v Panami dobre štiri milijone evrov z bančnega računa podjetja nabiralnika *Gillard*, vendar dokumenti dokazujejo, da je bilo na računu v tistem času več kot šest milijonov evrov. Razlika dveh milijonov evrov je končala na Kohlsdorfovem računu banke *UBS*, ki je v Švici (Hren, 2016).

Vse do danes podjetje *Siemens* ni dobilo denarja nazaj in za javnost je vprašanje, kam je izginilo pol milijarde USD ter koliko denarja so si nekdanji menedžerji razdelili, še zmeraj odprto.

4.3 Podjetje Worldcom

Po škandalu z *Enronom* se je pojavil nov škandal, in sicer v podjetju *Worldcom*. Podjetje je nastalo konec osemdesetih let prejšnjega stoletja in je veljalo za eno izmed največjih telekomunikacijskih ameriških podjetij. Podjetje je leta 2002 objavilo osebni stečaj.

Do stečaja v podjetju je prišlo zaradi dolga v višini 3,85 milijarde USD. Ta dolg je odkrila notranja finančna preiskava. Med preiskovanjem so ugotovili, da je prišlo do tako velikega dolga zaradi tega, ker je podjetje knjižilo stroške pri vzdrževanju opreme kot kapitaliska vlaganja, najemi se niso šteli k izgubi, ker jih je podjetje navedlo kot dolgoročne investicije, zniževali so izdatke ter povečevali prihodke pred obdavčitvijo itd.

Zaradi neetičnega delovanja vodilnih v podjetju so delničarji izgubili 180 milijard USD, 20.000 ljudi pa je ostalo brez službe. Zaradi nezaupanja ljudi so cene delnic na trgu doživele največji padec. S prikrivanjem stroškov in povečevanjem prihodkov je vrednost prevare zrasla na 11 milijard USD.

Maja leta 2003 sta se podjetje Worldcom ter Komisija za vrednostne papirje in borzo (angl. Securities and Exchange Commisison) dogovorila za plačilo kazni v znesku 500 milijonov USD, vendar je ta znesek sodnik dvignil na 750 milijonov USD kazni.

Leta 2005 je zvezna sodnica Barbara Jones 63-letnega ustanovitelja telekomunikacijskega podjetja Worldcom obsodila na 25 let zaporne kazni, ker je zaradi goljufij povzročil finančni škandal. Istega leta je bil na petletno zaporno kazen obsojen tudi nekdanji finančni direktor Scott Sullivan, prav tako zaradi finančne prevare. Ostalih pet vodilnih direktorjev je svojo krivdo priznalo (WorldCom pričakuje ozdravitev podjetja, 2006).

Slika 5: Seznam vodilnih v podjetju Worldcom

Key players & their work position	
❖ Bernard Ebbers	– Former founder, chairman and CEO of WorldCom (1985 – April 29, 2002)
❖ John Sidgmore	– WorldCom's vice chairman in charge of WorldCom's Internet division, UNNet; New CEO of WorldCom (May 2002 – September 11, 2002)
❖ Scott Sullivan	– Chief Financial Officer
❖ David Myers	– Senior Vice President and Controller
❖ Cynthia Cooper	– Vice President and Controller
❖ Gene Morse	– Internal auditor, Cooper's subordinates, an information technology expert
❖ Glyn Smith	– Internal auditor, Cooper's subordinates

Vir: A. Vrenosi, K. Beta, O. Hoxha, & M. Potka, Business Ethics Project Worldcom, 2015.

4.4 Podjetje Volkswagen

Leta 2015 so Američani pri avtomobilih znamke Volkswagen odkrili, da so vodilni družbe namerno lagali o prevelikih izpustih dušikovega oksida v okolje. Zaradi tega odkritja je družba prvič v 15 letih zabeležila izgubo.

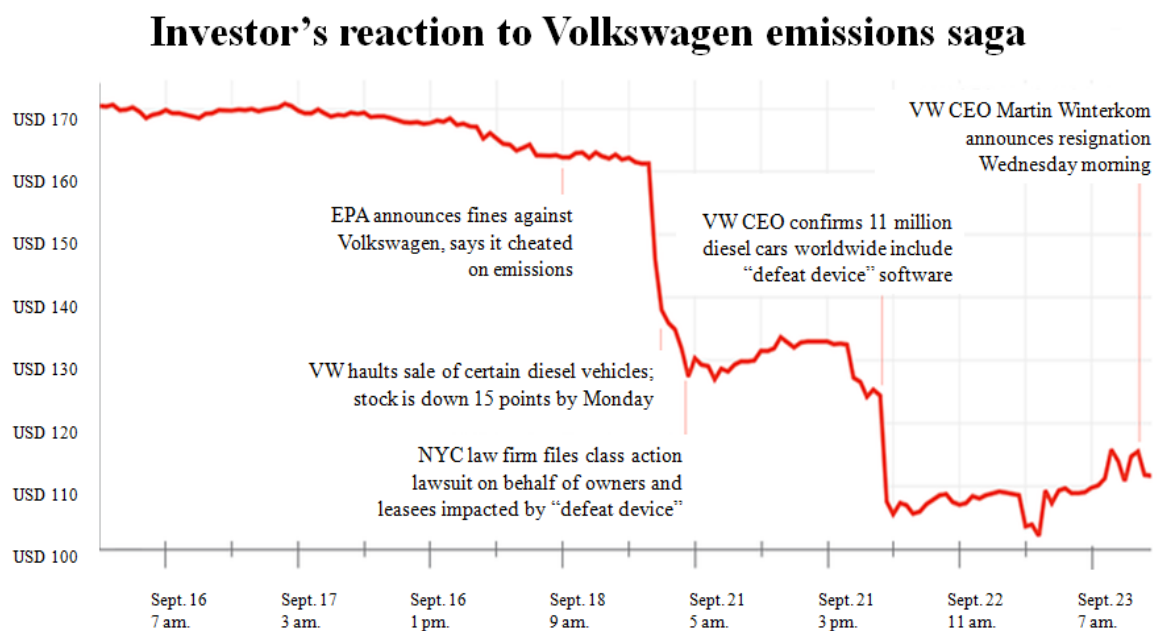
Po odkritju težav z dušikovim oksidom je družba priznala, da je težava tudi pri izpustitvi ogljikovega dioksida. Te napake so se pojavile pri vozilih, ki so bila izdelana po letu 2012 in so imela 1.4, 1.6 ter 2.0-litrski dizelski motor ter 1.4-litrski bencinski motor ACT s tehnologijo izklapljanja valjev.

Odgovorni za ta škandal so prikrivali prevelike izpuste dušikovega oksida, ker so vedeli, da ta pri velikih količinah povzroča kronični bronhitis, respiratorne ter srčne bolezni. V Ameriki so dokazali, da je zaradi tega prežgodaj umrlo 60 ljudi. V Združenih državah Amerike je 482.000 vozil znamke volkswagen in audi oddajalo do 40-odstotkov višjo koncentracijo dušikovega oksida, kot jo dopušča tamkajšnja zakonodaja (Švab, 2015).

Ameriška agencija za varstvo okolja (angl. Environmental Protection Agency) je družbi Volkswagen dokazala, da je družba uporabila v testnem okolju vrednosti izpustov programsko opremo, ki je izpuste oklestila na dovoljene vrednosti. Brez te programske opreme so bile meje dovoljenih vrednostih tudi za devetkrat presežne.

Po tem odkritju je seveda padla vrednost delnic družbe Volkswagen. Leto pred tem odkritjem je družba beležila 3,3 milijarde evrov plusa, medtem ko je konec leta 2015 beležila 3,5 milijarde evrov izgube, vendar ni to nič v primerjavi s tem, da naj bi se skupni stroški zaradi prikrivanja izpustov gibali med 20 in 80 milijardami evrov. Skupaj po vsem svetu bi se moralo okoli 11 milijonov vozil odpraviti v avtomehanično delavnico, da zamenjajo sporno programsko opremo.

Slika 6: Upad delnic po škandalu leta 2015

Vir: S. Benjamin & J. Stacy, Here's a timeline of Volkswagen's tanking stock price, 2015.

Dva meseca po odkritju škandala je Evropska unija pokazala, da je v tem škandalu stopila na stran avtomobilske industrije, ki zaposluje do 12 milijonov Evropejcev. Evropska komisija je sicer potrdila, da bodo novi testi bolj realistični ter zanesljivi, a da je pri tem potreben čas, da se avtomobilska industrija nanje prilagodi.

Tako naj bi avtomobile, ki bi bili skladni z novimi standardi, predstavili leta 2017.

S tem odkritjem se je dokazalo, da industriji, ki prinaša denar, ni treba odgovarjati za svoje napake, čeprav s tem onesnažujejo okolje ter tako škodujejo zdravju ljudi. Volkswagen deluje danes na trgu normalno, saj so bili v zadevo vpleteni le določeni posamezniki, ki so vedeli za to, in ne cela družba Volkswagen.

4.5 Podjetje Primorje

Podjetje Primorje se je razvilo iz tehničnega oddelka pri Vipavskem vojnem področju v Pokrajinsko gradbeno podjetje, vendar se je leta 1964 v register vpisalo kot Splošno gradbeno podjetje Primorje. Podjetje se je ukvarjalo z obnovo cest, železnic, mostov, predorov ter porušениh domov. Podjetje se je v sedemdesetih letih širilo na tuje trge, in sicer je začelo graditi v Iraku, Alžiriji, Libiji, Jordaniji, Bosni in Hercegovini, Avstriji, Nemčiji ter na Hrvaškem. V devetdesetih letih se je podjetje angažiralo za gradnjo poslovnih in stanovanjskih objektov ter gradnjo slovenskih avtocest. Leta 2006 je Primorje Holding postal edini lastnik ajdovskega podjetja.

Leta 2008 je izbruhnila afera Čista lopata, v katero je bil vpleten prvi mož Primorja Dušan Črnigoj. Pri tej aferi je sodelovalo sedem ljudi, in sicer Ivan Zidar, Hilda Tovšak, Dušan Črnigoj, Ivan Demšar, Srečko Gabrič, Tomaž Žibert ter Ivan Kroflič, ki pa ga je sodišče oprostilo, ker ni vedel, da je bila Žibertu obljubljena nagrada. Obtoženi so bili prejemanja ter dajanja podkupnin v postopku zbiranja ponudb za gradnjo kontrolnega stolpa na Letališču Jožeta Pučnika.

Leta 2011 se je podjetje Primorje začelo dogovarjati z bankami upnicami o reševanju podjetja. Banke upnice so bile Nova Ljubljanska banka, Nova kreditna banka Maribor, Banka Koper in Abanka Vita. Banke upnice so zahtevale, da Črnigoj odstopi z mesta predsednika in člana upravnega odbora družbe Primorje. Konec leta 2011 je vodenje prevzela Marjana Novak. Primorje je proti koncu leta odpustilo 170 zaposlenih in se odločilo za prodajo družbe Rudis podjetju MSIN Naložbe, prav tako je v stečaj poslalo hčerinsko družbo Gradis. Po pol leta pogajanj s sindikati so člani uprave Primorja in desetih hčerinskih družb podpisali novo podjetniško kolektivno pogodbo. V letu 2012 so delavci začeli s stavko zaradi neizplačevanja plač. Istega leta se je javnosti kot novi strateški partner Primorja predstavil ameriški Icon Capital Group. Stavkovni odbor je 5. junija 2012 vložil predlog za stečaj družbe (Kolednik, 2012).

Zdaj upokojeni Ilija Vukoje je javnosti pred kratkim sporočil, da bodo delavci Primorja dobili približno 2.500 evrov, v prihodnje pa imajo skupno še 3,6 milijona evrov navadnih terjatev, ki jih bodo dobili, ko se bo končal stečajni postopek. Tega postopka pa pred letom 2018 ni mogoče pričakovati.

Vsi, ki so sodelovali v aferi Čista lopata, so bili obsojeni, in sicer Črnigoj in Zidar sta dobila po leto in pet mesecev zaporne kazni. Črnigoj je poleg tega moral plačati še 11.000, Zidar pa 15.000 evrov kazni. Žibert je dobil dve leti in pol zaporne kazni, poleg tega pa bo moral plačati še 15.000 evrov stranske kazni. Demšar je dobil leto zaporne kazni in kazen v višini 8.000 evrov. Gabrič je moral v zapor za 10 mesecev in poravnati kazen v višini 7.000 evrov. Hilda Tovšak je pri tem primeru dobila leto in dva meseca zaporne kazni in kazen v višini 10.000 evrov (Lončar, 2015).

SKLEP

Kot je znano iz splošne literature, je osnovno temeljno načelo računovodstva izenačitev debeta in kredita. To pomeni, da se kakršen koli poslovni izid, ki se zgodi v poslovanju, vedno zapiše na dve strani, ki sta vedno enaki, tako kot bi na tehtnici z nihali stehali na eni strani kilogram železa, na drugi strani pa kilogram sena. Računovodstvo ne dopušča raznih mahinacij, saj je zavezano k poštenosti in načelnosti poročanja resničnih informacij. Na podlagi načelnosti in poštenosti se je razvila tudi sama etika v računovodstvu, ki je po mojem mnenju stara toliko kot sama potreba po uravnovešenosti računovodstva.

Dandanes se samo etičnost v računovodstvu, vsaj po mojem mišljenju, postavlja pod prag, saj hiter razvoj in brezglavo hitenje v turbo kapitalizmu zahteva svojo ceno. Tako tudi etika v računovodstvu ni več tako močan neformalni zakon kot v preteklosti in postaja bolj kot ne samo vodilo oziroma smernica dela v računovodstvu. Po mojem mišljenju se je vse začelo spreminjati, ko so se Američani odločili, da USD ni več treba zavarovati z zlatom kot enoto, ki je bila garancija. Odločili so se, da je USD tako močna valuta, da ne potrebuje zaščite, s tem se je začelo neomejeno tiskanje valut, s čimer se je realna vrednost denarja zniževala. Vse to se lepo vidi, ko primerjamo cene storitev ali izdelkov iz sedemdesetih let prejšnjega stoletja in danes. S tem dejanjem se je v financah začela doba informatike in igra števil, saj vemo, da je dandanes fizičnega denarja le 10 % vsega denarja v obtoku. Računovodstvo in finance gredo z roko v roko, finance skrbijo za prihodnje dogodke planiranja, način financiranja, kalkulacije. Računovodstvo pa predstavlja zapis vseh poslovnih dogodkov, ki so se že zgodili.

Iz konkretnih primerov vemo, da če imaš dobrega računovodjo, ti ob koncu leta ne bo treba plačati davka na dobiček. To pomeni, da vsi etični računovodje počasi zgubljajo svoj kotiček pod svobodnim poslovnim okoljem.

Menim, da je zelo veliko raznih prikritih mahinacij, še posebej v Sloveniji, saj se vsi zavedamo, da imamo previsoke davke glede na gospodarsko stanje in življenjski standard prebivalstva. Najbolj so tukaj na udaru vsi osebni prejemki, pri tem mislim predvsem na plače. Iz tega izhaja, da so glavno hotenje podjetij čim nižji stroški oziroma nepotrebno plačevanje davkov.

Tako so se zasebniki znašli in začeli namesto pošteno zaslužene plače kot nadomestilo za plačo delavcem na veliko izplačevati kilometrino. Da ne bo pomote, delavec je prejel skoraj enako višino plače, samo dohodninska stopnja je bila manjša, kar posledično pomeni manjše stroške iz naslova plač.

Ker je v Sloveniji glede na število prebivalstva veliko malih podjetnikov, je tudi nadzor težko spremljati. S tem želim opozoriti, da je veliko dela še dandanes opravljenega na podlagi izdanega fiktivnega računa. To pomeni, da v večini primerov manjše podjetje, ki opravlja storitveno dejavnost, izda stranki predračun, ki se smatra tudi kot račun in na podlagi katerega lahko opravi storitev, ne da bi bil v prekršku pred inšpekcijo. Ko pride do realizacije plačila, še dandanes uporabljajo plačilo v gotovini, kjer je eno cena z davkom, pri plačilu z gotovino pa je brez davka in v večini se stranke odločijo plačati brez davka. To pomeni, da gre denar zasebniku v denarnico, predračun pa v smeti, država pa je prikrajšana za pobrani davek.

V realnem življenju se to lepo vidi pri obisku zasebnega zdravnika s koncesijo, kjer ta lepo pove, da je cena storitve z računom 120 evrov, brez računa pa 100 evrov. Ni težko ugotoviti, za katero opcijo se v večini primerov stranke odločijo. Sicer to nima neposredne zveze z računovodstvom, ima pa veliko z etiko in neetičnim izdajanjem predračunov, ki niso konkretno vodeni z zaporedno številko, kot velja za prejete in izdane račune.

V Sloveniji je veliko hčerinskih podjetij, ki imajo sedež v tujini. Kaj se zgodi, ko hčerinsko podjetje v Sloveniji ustvari prevelike prihodke v primerjavi z odhodki? Matično podjetje ob koncu leta izda račun za dobavo velike količine materiala, kar pomeni, da se prihodkovna in odhodkovna bilanca izravnata do te mere, da je plačilo dobička minimalno. Za hčerinsko podjetje to predstavlja strošek, za matično podjetje pa prihodek. Veliko nejasnosti je tudi s samo inventuro in realno oceno vrednosti materiala v skladiščih, ki predstavlja stanje obračuna v bilanci.

Kolikor sem se pogovarjala z zasebniki, jih veliko posluje z izplačilom dnevnic za sestanke, ki to sploh niso oziroma z nabavo velike količine hrane in pijače na strošek reprezentance, sam namen pogostitve pa nima velike zveze s poslovnimi potrebami podjetja. Za primer lahko vzamemo rojstnodnevno zabavo družinskih članov nosilca podjetja.

Ker se stroški ne nanašajo na podjetje, kar sam računovodja ve, jih mora po navodilih nosilca dejavnosti pretvoriti v strošek podjetja, kar to sploh ni. Da ne govorimo o raznih službenih potovanjih, ki so bolj družinski izleti oziroma izlet. S tem se poštenemu računovodji postavlja vprašanje, ali naj pogleda skozi prste etiki ali pa izgubi službo.

Dandanes ti računovodja bolj svetuje, kako čim več stroškov prenesti na podjetje, kako čim več davka utajiti, kot o samem poštenem poslovanju. Bolj kot ne je v realnem sektorju

etika v računovodstvu le spomin na daljne čase oziroma mrtva črka na papirju, katere namen se je že zdavnaj izgubil v megli poslovnih dogodkov. V literaturi je predstavljeno, kako to mora biti, kaj pa realnost pokaže, je druga zgodba. Ko pridemo v računovodski oddelek, vidimo, da je vse zelo drugače, poenostavljeno in veliko širše, kot smo si do tedaj predstavljali.

LITERATURA IN VIRI

1. Bavdaž, A. (2016). *Analiza etičnega ravnanja z vidika slovenskega etičnega računovodskega kodeksa in štirih etičnih teorij* (diplomsko delo). Maribor: Ekonomsko-poslovna fakulteta.
2. Benjamin, S., & Stacy, J. (2015). Here's a timeline of Volkswagen's tanking stock price. *Fortune*. Najdeno 20. junija 2017 na spletnem naslovu <http://fortune.com/2015/09/23/volkswagen-stock-drop/>
3. Dedič, T. (2006). *Etični vidik v poslovnem računovodstvu* (diplomsko delo). Maribor: Ekonomsko-poslovna fakulteta.
4. Gečevič, T. (2007). *Revizorjevi postopki in odgovornost pri odkrivanju in preprečevanju prevar* (diplomsko delo). Maribor: Ekonomska-poslovna fakulteta.
5. Glas, M. (2000). *Poslovna etika: študije primerov: gradivo za študente*. Ljubljana: Ekonomska fakulteta.
6. Glas, M. (2007). *Priročnik za člane nadzornih svetov in upravnih odborov*. Ljubljana: Združenje članov nadzornih svetov.
7. Hren, B. (2016, 12. maj). Nekdanji menedžerji Siemens do pol milijarde prek črnih fondov. *Dnevnik*. Najdeno 12. maja 2017 na spletnem naslovu <https://www.dnevnik.si/1042733317/posel/novice/nekdanji-menedzerji-siemensa-do-pol-milijarde-prek-crnih-fondov-12.5.2017>
8. Igličar, A., Hočevar, M., & Groff, M. (2013). *Uvod v računovodstvo*. Ljubljana: Ekonomska fakulteta.
9. Kekec, T. (2010). *Preprečevanje in sankcioniranje računovodskih prevar in goljufij* (diplomsko delo). Ljubljana: Ekonomska fakulteta.
10. Kolednik, A. (2012, 30. marec). Čista lopata: Tovšak, Črnigoj in Zidar obsojeni na zaporno kazen. Najdeno 20. junija 2017 na spletnem naslovu <https://www.rtvsl.si/crna-kronika/cista-lopata-tovsakova-crnigoj-in-zidar-obsojeni-na-zaporno-kazen/280038>
11. Lončar, A. (2015). *Gospodarski kriminal je pogoltnil milijarde. Tu je ena*. Najdeno 20. junija 2017 na spletnem naslovu <http://siol.net/novice/crna-kronika/gospodarski-kriminal-je-pogoltnil-milijarde-tu-je-ena-403525>
12. Mednarodna zveza računovodskih strokovnjakov. (2009). *Mednarodni standardi revidiranja MSR 240. Revizorjeve naloge, povezane z obravnavanjem prevar pri reviziji računovodskih izkazov*. Najdeno 10. junija 2017 na spletnem naslovu http://www.si-revizija.si/sites/default/files/standardi/msr_240.pdf
13. Morala. (b.l.) V *Slovar slovenskega knjižnega jezika*. Najdeno 16. septembra 2017 na spletni strani http://bos.zrcsazu.si/cgi/a03.exe?name=sskj_testa&expression=morala&hs=1
14. Možina, S., Tavčar, M. I., Zupan, N., & Kneževič, A. N. (2004). *Poslovno komuniciranje-evropske razsežnosti*. Maribor: Obzorja.
15. Povh, D. (2003). Prevare, korupcija in notranji revizor. *Revizor*, 14(4/5) 7–22.

16. Schwarzmann, A., & Premk, U. (2006). *Novi pravilnik o računovodstvu*. Ljubljana: Založniška hiša Primath.
17. Slovenski inštitut za revizijo. (1994). *Kodeks poklicne etike zunanjih revizorjev*. Najdeno 11. aprila 2017 na spletnem naslovu http://www.si-revizija.si/sites/default/files/revizorji/kodeks_poklicne_etike_zr.pdf
18. Sruk, V. (1999). *Leksikon morale in etike*. Maribor: Ekonomska-poslovna fakulteta.
19. Švab, N. (2015). VW škandal-drugič: prizadetih okoli 800.000 vozil, tudi 'bencinarji'. Vozila Volkswagen, Audi, Škoda in Seat na teste. Najdeno 19. junija 2017 na spletnem naslovu <http://www.24ur.com/novice/gospodarstvo/vw-2.html>
20. Tavčar, I. M. (1994). *Strokovno in etično odločanje v managementu*. Kranj: Moderna organizacija.
21. Vrenozi, A., Beta, K., Hoxha, O., & Potka, M. (2015). Business Ethics Project Worldcom. Najdeno 20. junija 2017 na spletnem naslovu <https://www.slideshare.net/AnisaVrenozi/business-ethics-projectworld-com>
22. WorldCom pričakuje ozdravitev podjetja. (2006). *Dnevnik*. Najdeno 19. junija 2017 na spletnem naslovu <https://www.dnevnik.si/27751>
23. Zimšek, N. (2009). *Etika in etičnost računovodij* (diplomsko delo). Maribor: Ekonomsko-poslovna fakulteta.